

БЪЛГАРО-МАКЕДОНСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА БЪЛГАРСКАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА

Пламена Златева

Фактите днес

Съвременните реалности за съжаление правят истината за македонизма и Македония като реално съществуваща днес държава все по-трудно реализуема. Истината остава непроменена в неоспоримите факти от историята и в безбройните доказателства за това, че македонската нация и държава са изкуствено и насилствено създадени, но днес, след дългогодишно налагане на една друга “истина”, става невъзможно да се получи възмездие, особено от страна на България, въпреки че тази земя и този народ ѝ принадлежат безспорно. Съвременните реалности са съвсем различни и ето, че шеснайсет години след признаването на суверенитета на Република Македония България следва категорично да обяви, че няма териториални претенции спрямо своята съседка. Това не е нов факт, но той трябва да бъде потвърден, сякаш за последно.

Всяка надежда за доказване на принадлежността на македонския етнос към България и за постигане на националния идеал за обединение, който именно е причина за влизането на България в няколко поредни унищожителни войни, днес следва да бъде изоставена. Налице е политическата реалност, че държава с името Македония съществува; това е суверенна държава, призната първо от нашата страна, а след това – и от света; населявана от македонци; където официалният език е македонският; държава, която се стреми към членство в НАТО и ЕС и удовлетворяването на тази молба не изглежда твърде далече от хоризонта. Колкото и да боли от тази политическа реалност, времето за действие по македонския въпрос, така че той да се реши в полза на най-ощетените (българския народ и Република България), ако не е изтекло, то със сигурност не е добре дошло в контекста на съвременните реалности.

Все пак България следва да отстоява своите позиции поне до степента на признаване от страна на Македония на историческите истини и на неоспоримите факти и доказателства, че македонската нация, език и държава са продукт не на дълбоки исторически корени и величие, а единствено на великосръбската политическа мисъл от края на XIX и началото на XX век. Подобно признание означава, съвсем естествено, и

обявяване на българския характер на населението там, както и на българския произход на македонския език и уважително отношение към българските паметници на културата в Македония, което включва и възстановяването на 471 български военни гробища. Какво ще остане от македонизма след подобни признания на самата историческа реалност за тази държава е въпрос, който ще бъде отговорен от само себе си. Дали тогава ще настъпи времето за постигане на българския национален идеал, или отново ще бъде замъглен погледът на света и на македонския етнос...

А ето какви са историческите реалности...

Теорията за македонската нация, език и държава е формулирана от апостоли на сръбския шовинизъм като Новакович, Цвиич и други. Тя лежи на заключението, че българското население на Македония, останало под властта на Османската империя след създаването на Българската държава през 1878 г., не може директно да бъде посърбено, както пише Новакович: “Като не можем да ги посърбим, нека поне на първо време да откъснем това население от българския народ, създавайки му илюзията, че то е една отделна нация. Ако това стане, тя ще бъде малка и слаба, и ако в бъдеще влезе в границите на Сърбия, лесно може да бъде посърбена.”, както и: “Не бива да противопоставяме на българщината сърбизма. Това няма да донесе нищо. По-добре ще бъде тя да се измести с “македонизма”.

Между 1912-1915 г. и 1918-1941 г. Вардарска Македония попада в пределите на Кралска Югославия, която против съветите на своите учени обяви българите в Македония за сърби и ги третира като такива. За неподатливите, които съвсем не са малко на брой, следват нечовешки мъчения, затвор, гонения и дори убийства (30 000 разстреляни и 120 000 минали през лагери и затвори).

Малко преди да дойдат на власт (август 1944г.), на събрание в манастир “Прохор Пчински” в Южна Сърбия сръбските комунисти постановяват учредяването на македонска нация, писмен език и държава. Това съвсем не става без подкрепата на великите сили (през 1934 г. Комунистическият интернационал в Москва излиза с решение в подкрепа на тази сръбска политическа конструкция). Работата по “създаването” на езика е възложена на специална комисия, която работи в периода 27 ноември – 2 декември 1945 г. Подобна измислица се налага на населението в частта на историко-географския регион Македония (около 36% от общата му територия), известна като Вардарска Македония, в продължение на 48 години в периода между 1944 и 1991г.

За да бъде обяснена историята, изкуствено се създава набор от исторически неистини... Така например историята на Македония според сръбските историци не започва през 1944 г., а в дълбока древност, като за

целта Македония взема от гръцкото наследство за античността и от българското за Средните векове и Възраждането. Историята се пренаписва чрез образование и медии, фалшифициране на автентични документални свидетелства и артефакти, подправяне на историческите паметници.

Съвсем естествено подобно налагане на измислена история има ефект над значителна част от населението, до голяма степен поради характера на тоталитарния режим – няма свободни медии, свободно написани научни книги и материали или достъп до такива, а опитите на по-възрастните поколения да съхранят истината и да я предадат на по-младите, за да се запази, биват жестоко потъпквани чрез репресии и мъчения.

Въпреки че в условията на демокрация би трябвало истината да излезе наяве, това става трудно и също така трудно се възприема от населението, което естествено изпитва чувство на обърканост – има ли или няма принадлежност към своя род и родина, ако това действително не е Македония. Както обобщава въпроса видният български историк проф. Божидар Димитров, влиятелните хора в Македония просто не искат да признаят, че става дума за сръбска държавна идея, наложена със сила през 1944 г., поддържана с репресии до 1992 г. и с много пари след това.

Едно от основните твърдения на македонизма е, че Македония и македонският народ са наследници на антична Македония и античните македонци. Неслучайно Гърция оспорва така непреклонно този фундаментален източник на теорията за македонизма. Античните македонци са племе от гръцката етническа общност, чиято територия е била до IV век пр. Хр. в днешна Северна Гърция. Във Вардарска Македония са живели траки и илири. Още в античността е имало спор дали македонците са гърци, или не, но едно е сигурно – те не са славяни, каквото е по произход сегашното население на Македония, и които са дошли на Балканите в VI век сл. Хр. В края на миналия век Киро Глигоров обявява, че съвременните македонци нямат нищо общо с античните си съименници. Но това също не оказва влияние върху факта, че македонците продължават да намират връзка с античността и че гербът на държавата е слънчевият символ от гроба на цар Филип Македонски...

Македония и до ден днешен не е призната от ООН под конституционното си име и Западът често я нарича Бивша Югославска Република Македония (FYROM).

Тази лъжа за македонизма е едва началото на поредица от лъжи, на които почива македонската история. Неслучайни са коментарите на редица наблюдатели от първата половина на миналия век, които само потвърждават българския характер на населението в тази държава и на всички български културни паметници в Македония, въпреки недоизпипаните, но явно достатъчни за някои историци твърдения, че:

- македонците са особен вид славяни, заселили територията на днешна Македония през VI в.;
- Светите братя Кирил и Методий и техните ученици са македонски просветители и автори на македонската азбука;
- ВМРО е организация на македонците с ръководители отново македонци, като Гоце Делчев и Яне Снадански, която води борбата на македонския народ срещу турците и срещу сръбската, българската и гръцка “пропаганда”;
- малко по-назад в историята след векове под българско робство македонският цар Самуил повел народа на въстание срещу българската власт (това учат в училище македонските деца).

И това е едва част от жестоката антибългарска пропаганда, целяща отдалечаване на населението на Вардарска Македония от неговите корени и от родната държава и история и “не за това става дума в нашия спор с България, а за това да бъде призната националността на македонците от Пиринска Македония” (в-к “Комунист”, Белград, 28.06.1968 г.) Но наблюдателите говорят друго.

Английският археолог и етнограф Артър Ивънс, пребивавал в Македония след Илинденско-преображенското въстание, публикува в лондонския вестник “Таймс” от 30 септември 1903 г.: “...Нека да започна с поправката на една почти всеобща заблуда. Там няма македонци. Там са българи... Неприятно е задължението да кажеш на някои от своите приятели горчиви истини, но гръцката претенция към Македония... е присъница ... Това голямо надмощие на български елемент е един основен фактор в днешното положение, който е бил много скриван от статистики, съставени от гръцки източници...”

Чърчил отбелязва в книгата си “Световната криза” – част II, 1915 г.: “Сърбия поддържа големи военни сили в българските околии на Македония, за да държи покорно българското население.”

Малко преди да напусне поста на министър-председател (1922 г.), Лойд Джордж споменава по въпроса за Македония следното: “Според мнозина авторитети най-трагичният случай за потискане на малцинствата в нарушение на договора от 1919 г. може да се смята това по отношение на 600 000 македонци, сега живеещи в границата на Югославия. От тази общност едно подавяващо мнозинство е от българско потекло и език, с други думи, това са българо-македонци...”

На 8 август 1940 г. югославският посланик в София В. Миланович пише до тогавашния министър-председател Милан Стоядинович, като препраща едно получено в България изложение от Македония за положението в тази област: “Трябва всички да знаят, че днес Македония не само, че не е изгубена за българския народ, но, обратно, в нея днес съществува по-здрав български дух, отколкото когато и да било. Някои се

изтъкват като македонци, но това се прави поради ужасната реакция, която предизвиква сред сърбите името българи... Сърбите знаеха още при идването си в Македония, че в тази страна живеят българи. И затова мислеха, че чрез сурови мерки и беззакония ще изплашат народа и ще го спечелят за сръбското дело. Обаче всичко завърши напразно.”

Как изгубихме Македония

До известна степен България сама обрича себе си на злощастие по отношение на Вардарска Македония – българска земя, населена с българи – поради отслабената външна политика по този въпрос и множеството допуснати грешки. Но и повратностите на съдбата не са на наша страна.

Когато България бива жестоко орязана вследствие на Берлинския конгрес, стремежът към възвръщане на санстефанска България е толкова силен, че до голяма степен последвалите действия са повлияни от емоциите, а не от разума. Така например се съсредоточават усилия в подготовка на съединението на Княжество България с Източна Румелия и се оставят на заден план Македония и останалите територии, които са отнети на България. Нито една от великите сили не желае да рискува да участва в ревизиране на Берлинския договор. Те не желаят една силна България на Балканите, която при това ще бъде проводник на руските интереси и остават настрана от назрелия проблем за национално обединение. Въпреки всички трудности, Съединението става факт, но Македония остава извън този акт. Следват множество вътрешнополитически проблеми, които възпрепятстват мисленето в насока обединение с Македония, но Балканската война през 1912 г. носи нови надежди. Те бързо угасват.

Първоначалната позиция на България е Македония да не се разделя. Тя следва да бъде присъединена към България, а ако това не стане, то поне да ѝ бъде дадена автономия. Под натиск от страна на Сърбия, Русия и Австро-Унгария българското правителство променя възгледите си и това се оценява по-късно като голяма грешка на емоционална основа. Разделянето на Македония на спорна и безспорна зона е ненужна крачка на компромис, за която България заплаща цената да изгуби цяла Македония след последвалата Междусъюзническа война. Правителството се съгласява и с условието на Гърция зоните да не се разпределят до края на войната.

Войната има изключително значение за българския народ и цялата нация е ангажирана с идеята за обединение. Единствено мотивът да се съюзиш с кръвни братя и да вземеш отнетото ти по право може да предизвика подобно поведение от страна на цял един народ, което само доказва истинността на връзката между българите и днешните “македонци”. Но грешките на правителството и огромният натиск от страна на великите сили, както и предателството на съюзниците не позволяват на България да

постигне целта си за национално обединение. Втората Балканска война избухва и в резултат на големите грешки, допуснати от българското правителство и от монарха при подготовката на балканския съюз. В тази война страната ни губи почти всичко, спечелено в героичните битки.

Участието на България в Първата и във Втората Световна война се обяснява отново с желанието за обединение. Следва да се отбележи, че България никога не е претендирала за други територии, освен за неправомерно отнетите ѝ при Берлинския конгрес и през последвалите войни. По думите на Левски би звучало така: “Чуждото не искаме, своето не даваме.” Всяка война, в която България се включва, за нея е възможност, макар и малка надежда, да осъществи националното си обединение, за разлика от Сърбия например, която осуetyава тази благородна кауза в стремежа си да увеличи своята територия и да създаде изкуствен народ и изкуствена държава, базирана на лъжи и насилие.

Българското правителство дълго се колебае на чия страна да се присъедини, но Централните сили са много по-щедри и обещават цяла Македония. Героичните битки, силната любов към насилствено отделените събратя и откъснатата територия падат в плен на нелепостите на съдбата и заговорите, основаващи се на лични интереси. Трите тежки войни очертават и твърде тежка перспектива за следващите десетилетия и най-лошото е, че въпреки всички усилия Македония все още е извън пределите на България.

Надеждите изглеждат съвсем утопични на фона на сръбската и гръцката власт. Стотици хиляди българи са прогонени от Егейска и Вардарска Македония, а тези, които остават, са поставени извън всякакви юридически и човешки закони. Това население подлежи на асимилация и изстребление, забранено му е да споменава за своята българска народност, да говори и да пее на български език.

Окончанията на личните и фамилните имена на българите от -ов, -ев, -ски са променени на -ос, -ич, -ис. Българите са принудени да кръщават децата си по списък с гръцки и сръбски имена. Вардарска Македония е обявена за Южна Сърбия, Егейска – за Северна Гърция. Белград колонизира над 100 хиляди сърби, настанени в най-плодородните земи на Вардарска Македония, където има предимно българи. Атина колонизира повече от 600 хиляди гърци, с което българите от Егейска Македония от мнозинство между двете световни войни стават малцинство. Според създадените от двете държави аграрни закони земя могат да получат само онези българи, които се обявят за “прави сърби”. След Втората световна война Сърбия действително изиграва картите си добре. Докато България мълчи със запушена уста, сърбите създават катедри по македонистика из цял свят като плащат двойно повече от тамошния стандарт, издават томове за македонската нация на няколко езика и непрекъснато правят конференции, натрапчиво напомнят за себе си, налагайки македонизма не само

насилствено над българското население в Македония, но и над света. А ние мълчим, докато Михайло Апостолски готви сензационни исторически открития, които публикува в тритомното издание “История на македонския народ” през 1969 г.

Управляващата в България комунистическа партия допуска грешки относно Македония, като вместо да положи усилия към осуетяване на великосръбската политика спрямо Македония, дори ѝ помага. През 1946 г. комунистическата партия в България признава съществуването на македонци, македонски език и държава. Малко по-късно партията приема решение, според което няма македонско малцинство в България, но това решение бива пренебрегнато от Скопие при положение, че вече съществува решението от 1946 г. След 1944 г. българската политика спрямо Македония се диктува от Москва, а след 1989 г. реалностите са вече съвсем различни.

Външнополитически нагласи след 1989 г.

В повечето случаи българските политици предпочитат да се пазят от отговорност и да премълчават обвиненията. Както споменава Георги Марков в едно интервю: “Петдесет години ние мълчахме... напишем нещо ние, българските историци, вдигнат шум македонските вестници и ни издърпат ушите от външно министерство, а на външно министерство му дърпат ушите от Москва.” Пак според Георги Марков, директор на историческия институт при БАН, македонският език е създаден с декрет от 1944 г. и е наложен от вестници и телевизия целенасочено и би било нелепо да се подписват документи на този език. Самият Киро Глигоров употребява думата “съюз” и в последния момент я замества с думата “алианс”, макар че тя също не е “македонска”. Въпреки това на 22 юни 1971 г. политбюро приема решение № 333 “за подписване на съвместни документи между България и СФРЮ”, като в точка 3 се споменава, че документите от работен характер, протоколни събрания, заседания на съвещателни комисии могат да се подписват на езика на републиката, от която произхожда ръководството на делегацията. Бивши членове на политбюро си спомнят, че след това решение почти без изключение делегациите на СФРЮ се ръководели от македонски представител, което налагало подписване на документа на македонски. 28 години по-късно съвместната декларация между България и Македония от 22 февруари 1999 г. е подписана на български и македонски език...

Гърция и Сърбия имат твърди позиции спрямо Македония, а България проявява нестабилност в своята политика. Отношенията с Гърция все още са изключително обтегнати, особено във връзка с непризнаването от страна на Гърция на името Македония. България е единствената страна, която помага на Македония по време на ембаргото, а от Скопие обявяват, че

това е станало случайно. Дори бившият шеф на българското разузнаване от този период Бриго Аспарухов призна, че югоембаргото е било нарушено по време на правителството на Беров. България не представлява опасност за Република Македония, въпреки че непрекъснато се повтаря, и до днес, че врагът е България.

Темата “Македония” става особено актуална за българските политици, след като на 17 септември 1991 г. беше провъзгласена самостоятелна Република Македония. Европейският съюз прие благосклонно новата държава като “отговаряща наред със Словения на изискванията за самостоятелно развитие”.

На 15 януари 1992 г. България първа призна републиката, както и нейното конституционно име, за разлика от международната общност. Заедно с акта на признаване София подкрепи членството на Македония в Съвета на Европа и предложи преференциален търговски режим на Скопие. При тези действия на управляващите в София западни политици неофициално заявяват, че са изненадани от “прибързаната реакция на България.” Наколко години по-късно дипломати отбелязват валидна и днес реалност, че “ако тогава бяхме формулирали ясно позициите си, сега нямаше да се чудим какво да правим”. В интервю за в-к “Дума” от 1998 г. Александър Лилев опровергава мнението на западните и българските дипломати: “Отличен политически и междудържавен акт беше признаването на Македония, но слаба – политиката след този акт.”

След като България признава Македония през януари 1992 г., са подписани няколко междуправителствени документа:

- споразумение за сътрудничество в областта на борбата с незаконния трафик на оръжие, тероризма и организираната престъпност (20.10.1992 г.);
- междуправителствена спогодба за търговско-икономическо сътрудничество (7.06.1993 г.);
- спогодба за международни автомобилни превози на пътници и товари (19.10.1993 г.);
- рамково споразумение за сътрудничество в областта на електроенергията (ноември 1995 г.) на английски език между НЕК и ЕСМ, останалите споразумения са подписани на български и македонски език.

И двете държави се стремят да подобрят двустранните отношения, още повече, че международната общност ясно заявява, че няма да има благосклонно отношение към тях, докато сами не уредят вътрешните си противоречия. Но в тези условия България прави много стъпки към подобряване на отношенията, с което Македония не може да се похвали. Продължава да се твърди, че основната заплаха за Македония идва от България, а тогавашният президент Киро Глигоров дори публично прави изказването: “Опитите да бъдат прекръстени македонците на гърци, сърби

или българи могат да доведат до военни действия.” Поредното доказателство, че държавниците трябва да внимават какво говорят...

Наблюдатели обясняват засилената антибългарска кампания с това, че международното внимание към Македония намалява. Западен дипломат коментира: “Като няма с какво да привлича интерес, Глигоров си е харесал ролята на жертва на български претенции.”

През 1998 г. се провежда среща между български и македонски интелектуалци и историци в Македония. Д-р Михаил Иванов, съветник на президента Желю Желев по етническите въпроси, споделя впечатленията на тази група от македонските им колеги като казва, че те са разделени на два лагера: едните са учени, утвърждавали се цял живот в условията на Титова Югославия и свързани с официалната теза за македонизма, и друга група от по-млади учени, които търсят общото в интересите и се стремят да избегнат драматизацията на проблема. “Имахме определен успех в разбирането за македонската нация. Преобладаващата част от присъстващите, с изключение само на Михайло Миновски, се обединиха около разбирането за нация като политическа нация, обединяваща гражданите на една държава в нейните граници... Проф. Любомир Фръчковски, бивш министър на външните работи, каза, че Македония трябва да се изгражда на основата на разбирането за политическа нация с цялата своя многоетничност.” Това според д-р Иванов “е един изключителен резултат”. По въпроса за езика не се постига нищо на тази среща, въпреки българското предложение да приеме македонския език като различен книжовен език от българския, но изградени на единна диалектна основа. Българската страна заявява, че всеки има право на самоопределение и че в тази връзка 10 800 души в България са се обявили за македонци, докато два милиона с произход от Македония се определят като българи. Правата и на едните, и на другите следва да бъдат спазвани.

Политиката на България от страна на БСП Александър Лилев формулира по следния начин: “...от противопоставяне към партньорство, от напрежение към сближение, от изолация към сътрудничество, от неразвити икономически, търговски, информационни, културни и инфраструктурни отношения към тяхното тотално развитие.” БСП предлага харта за развитие на българо-македонските отношения, а по отношение на езика е категорична, че въпросът не може да бъде решен по политически път.

Лъжите продължават и днес

В брошурата “Факти за Република Македония”, издадена през 1997 от Народната университетска библиотека в Скопие, по въпроса за езика пише: “На македонски език днес се говори в Република Македония и в

съседните държави Албания, България, Гърция и СР Югославия, където живее македонско национално малцинство.”

В годините след 1989 управляващите в Скопие продължават да твърдят, че македонският е най-старият славянски език, което дълго време възпрепятства разрешаването на проблема за подписването на съвместни договори.

Вестник “Македония” продължава да публикува лъжи, потвърждавайки измислената история на сръбските псевдоисторици, както и да пропагандира срещу България крайно неправомерно, включително с ясно изразени недобросъседски и недобронамерени статии със саркастичен нюанс.

Близо петдесет години насилствено биват налагани исторически лъжи, които доведоха до промяна в самосъзнанието на стотици хиляди българи, до създаването на нов език с държавен декрет, до създаването на нова държава и нация, чието минало бе измислено, до внушаването на илюзорен враг в лицето на България, до жестока гавра с паметта на хиляди българи, дали своя живот за Родината по земите на днешна Македония, до оскверняване на исторически паметници и на всички следи за българското по тези земи, до кражба от националното ни богатство и до отнемане на земя и народ, които бяха част от нас. Лъжите на македонизма не спират да се разпространяват. Всички тези години не са достатъчни и биват пренесени дори в XXI век. Най-тежкото признание, което трябва да направим, е, че явно външната ни политика по отношение на македонския въпрос се оказва по-слаба в сравнение с тази на сърбите. Македонската кауза се радва на по-добра чуваемост от нашата сред заинтересованите среди и широката публика в Европа, САЩ и Канада. Това, разбира се, има своето историческо обяснение. Повечето страни изпитват някакъв вид съчувствие към малката постюгославска република и нейната “злочастна” съдба.

През последните две десетилетия Република Македония влага огромни пиар-усилия и доразвива аргументите на югославската политика, докато България запазва отново мълчание. Ако сега няма кой да ни издърпа ушите от Москва, то навярно демокрацията е криворазбрана, защото вместо България да създаде и да потърси застъпници на българската кауза, тя все още се надява на добросъседска политика, а с тези надежди губим всички подобни за изобличаване на лъжите, за получаване на заслуженото възмездие...

В условията на новата независима държава Република Македония от началото на 90-те години политическият елит продължи да осъществява в неизменен вид сръбско-югославския проект. А в действителност имаше и все още има и друг път – многовековно историческо развитие на основната част от населението по земите, съставляващи днес Република Македония като неразделна част от българската народност и съхранена българска

етническа принадлежност на определена част от гражданите на Република Македония, било то и в самостоятелна държава в границите на Македония, населявана от албанци и етнически македонци. Но македонската нация не продължи развитието си на основата на признаване и приемане на обективното историческо минало на населението от Вардарска Македония, а предпочете да продължи да фалшифицира това минало.

Предизвикателства пред външната политика на България спрямо Република Македония след приемането на България в ЕС

През ноември 1997 г. в-к “Континент” публикува статия на Михаил Огнянов, в която се препоръчва България да продължи да подкрепя Македония, “не само в името на общото ни минало..., не само поради нашето, но и поради трезвия политически анализ.”

Засилването на връзките и осигуряването на естествено сближаване на населението се очертава като основно направление на външната политика на България след признаването на македонската държава.

Истината е, че ако сега, в предприсъединителния за Република Македония период, България не направи необходимото, за да стъпят двустранните отношения на здрава основа, след това възможностите на Скопие за отстояване на македонистката кауза ще нарастнат още повече спрямо тези на България.

В контекста на днешните политически реалности съветите към българската политика не могат да бъдат различни, а и с няколко грешни хода България сякаш трудно може да бъде чута. Първо, признаването на македонското население още в първите години на комунистическия режим и последвалото близо 50-годишно мълчание от страна на България, през което време се дава достатъчно време и простор за развитие на сръбската антибългарска пропаганда и разпространение и втъпяване на лъжите на македонизма, накрая с признаването на македонската държава първо от България и последвалите отстъпки относно езика в името на добросъседските отношения. След множеството грешки, включително на компромис и изчакване, ако и сега България остане безмълвна, истината за Македония може би никога няма да бъде чута от устата на хората, които измислиха фалшива история, камо ли да бъде призната от международната общност.

Ако преди България, по една или друга причина, е допуснала грешки спрямо нашата вече “съседка”, а не родна българска земя, то събитията в днешната все още неписана история са на наша страна и е от първа необходимост България да покаже стабилна позиция и твърдо да заяви своите изисквания към Македония. Нашата страна има това свое право. И

ако вече не може да се говори за териториални претенции или за национално обединение, то България следва поне да изиска изчистване на паметта на хилядите българи, дали живота си за т. нар. “македонци”, възстановяване на българските паметници на културата по македонските земи и премахване на всички неистинни твърдения от учебниците и академичните трудове на сърби и македонци. България е в правото си да изиска истината за Македония и македонското население и език да излезе наяве, ако тази страна, вече факт на международната сцена, ще бъде приета за член на НАТО или ЕС, каквито са нейните желания. България, бивайки с една стъпка напред, следва непоклонливо да се възползва от това предимство и да постави своите условия, така, както далеч по-малко правоимащи държави постъпват и успяват, а ние мълчим тогава, когато трябва най-много да говорим.

България предприе две важни стъпки, които красноречиво и недвусмислено показаха, че като страна членка на ЕС и НАТО, при това непосредствено граничеща със Западните Балкани, тя има своите отговорности относно развитието на региона като цяло и е готова да ги поеме. С тези две стъпки тя сложи край на един и начало на друг, нов етап в развитието на отношенията ѝ с Република Македония и ги предприе на най-високо равнище, което само по себе си показва значимостта на третирания въпрос и основната отправна точка във външната политика на България относно Македония.

Първият акт засяга предупрежденията, отправени към Скопие от президента Георги Първанов и външния министър Ивайло Калфин през 2006 г., че занапред българската подкрепа за членство на Република Македония в ЕС и НАТО ще бъде не безусловна, както дотогава, а ще зависи от личното желание и пропорционален успех на самата Македония във връзка с възприемането и следването на една нормална политика на добросъседство.

Втората стъпка, за която стана въпрос по-горе, отново е свързана с изключителната политика на недобросъседство от страна на Република Македония. При посещението на президента Джордж Буш в София през 2007 г. както президентът Георги Първанов, така и премиерът Сергей Станишев обърнаха специално внимание на държавния глава на САЩ върху този въпрос.

От членството на България в ЕС (1 януари 2007 г.) сме свидетели на най-новите реалности в международните отношения от гледна точка на позицията на България и съвсем естествено следва тя да промени някои аспекти или подходи в своята външна политика спрямо тези най-нови реалности. България е вече част от Европейския съюз, докато Република Македония не е. Изискването за добросъседска политика от страна на всеки кандидат за членство в НАТО и ЕС е първостепенен критерий за прием и

именно това е, от което страната ни следва да се възползва като последен шанс да свърши нещо както трябва относно този толкова болезнен въпрос. Ако предишното мълчание и пренебрегване на важноста и дълбочината на проблема са имали някакво обяснение, то би било престъпление спрямо историята, настоящето и бъдещето на България да остави лъжите на македонизма да пребъдат над истината за тези земи, този народ и този език. Да чуем истината, призната от историците в Сърбия и Македония, чути и призната след това от света, навярно няма да промени сегашната политическа реалност, но ще изчисти дългогодишно насажданите лъжи, в жертва на които паднаха стотици хиляди българи в реалния смисъл на думата, а още поне милион и до днес са жертви на фалшива идентичност и принадлежност.

С признаването на новата независима държава от страна на България страната ни демонстрира крайна и пределно ясна стъпка към установяване на добросъседски отношения, което е проблем, с който двете страни се борят от десетилетия. Оказа се обаче, че този непремислен ход по-скоро насърчи продължаването на старата политика и не срещна разбиране от ответната страна.

Най-важното и първо изискване към нашите съседи в хода на преговорния процес по присъединяването на Република Македония към ЕС следва да бъде, разбира се, стриктно изпълнение от страна на Македония на съвместната Декларация от 22 февруари 1999 г. В тази декларация са фиксирани основните принципи на добросъседство между двете страни и нейното спазване се разглежда като основен критерий за оценка на напредъка на Македония в постигането на задължителните условия и стандарти за членство в НАТО и ЕС.

България следва да постави този въпрос така, че той да стане неразделна част от критериите за оценка, като страната ни заедно с ЕС следва да следи за стриктното изпълнение на договореното в Декларацията, а всяко неспазване да бъде отразено в годишните доклади на ЕК за напредъка на Македония.

Ако успее да нагласи своите позиции така, че този въпрос действително да засяга пряко и всяко неспазване на Декларацията да застрашава преимането на Македония в ЕС и НАТО, то е твърде вероятно и почти невъзможно България да не повлияе благоприятно на двустранните си отношения с Македония и да успее да наложи волята си по право.

Насилието и друг вид тормоз (разпити в полицията, уволнения от работа, натиск върху мнения и сдружения), на който биват подлагани граждани на Република Македония, самоидентифициращи се като българи, е особено чувствителна за България тема. Този тормоз следва да бъде прекратен и България е в пълното си право да изиска това, да не говорим, че е недопустимо, дори като идея, държава, използваща подобни практики за

установяване на власт над и подчинение на народа, да стане член на ЕС и НАТО. Това би било парадоксално не само поради характера на тези организации, но и поради реалностите на съвременния свят – глобализация, демократизация, безброй свободи. Козовите са в ръцете на България като страна, най-много препатила от подобна политика, и като страна, която познава тази политика из основи, включително нейните лъжи, и не е заблудена от прокламациите на скопския и белградския печат и държавници, както това се случва с други страни по света.

Съвсем естествено следва българите в Македония (всички, които се самоидентифицират като такива) да бъдат равнопоставени с останалите етноси спрямо местното национално законодателство. Подобно искане е в съгласие с Декларацията от 1999 г., както и с редица човешки, естествени и международни права. Българи в Република Македония има и те са нещо повече от малцинство, но това не може да бъде възприето като реалност, ако България продължава да отбягва въпроса за българското малцинство в Македония. Ако то не бъде облечено в цифри, ще си остане само предположение. Макар че все повече нараства броят на македонците, придобили българско гражданство, което е още един аспект на българската външна политика спрямо Република Македония – облекчения при получаването на българско гражданство, по-свободен достъп до висши учебни заведения на студенти от Македония, минимум български визов режим, откриване на повече гранични пропускателни пунктове, съдействие при намиране на работа. Грижата за българското малцинство в Македония се очертава като аспект на външната ни политика от първостепенна важност.

Като че ли България най-после има не само желанието, не само моралното право, но и политическите инструменти да изиска веднъж и завинаги коригиране на всички неточности, нелепости, измислици и версии на българското историческо наследство, откраднато от сензационните “открития” и фантазиите на сръбските и македонски “историчари”. Последните действително откриха истината, само че от другата ѝ страна, а историята, паметта на българите, както и светът заслужават да видят истината от правилната страна. В името на това България следва да изиска прекратяване на образованието по история с учебници, пълни с измислици и съдържащи обидни квалификации на българската държава и нация. Най-после е време да бъде изтъкната българската народна принадлежност на видни фигури от общата ни история като Св. Климент Охридски, Цар Самуил, братя Миладинови, Гоце Делчев. Следва да се разкрият всички истини за македонизма, както и многобройните примери на неоснователна антибългарска пропаганда на най-високо равнище от страна на Скопие и преднамерени стъпки за влошаване на отношенията с България, за да се

разбере откъде произхожда критичната към този момент позиция на България спрямо Македония.

Подобно изискване е съпътствано от незабавно възстановяване на унищожените или фалшифицирани надписи върху църкви, манастири, икони, фрески, чешми, мостове и т. н. съгласно съществуващите международни стандарти и спогодби в тази област.

Всяка политика се реализира чрез редица инструменти, институции, политици и т. н. В новите политически реалности и при необходимостта от нов външнополитически курс на България спрямо Република Македония страната ни следва да обърне внимание на учредяването и максимално бързото активизиране на подобни инструменти и институции, както и да търси непрестанните съвети на специалисти в областта на българо-македонските отношения и реалности, а такива кадри, с които България може само да се гордее, за щастие има. Учейки се от горчивия опит на миналото, изглежда от първостепенна важност да се даде гласност на всяка инициатива от българска страна, на ясно изразяване и отстояване на българската позиция по въпросите за добросъседство с Македония, т. е. – необходима е широка медийна подкрепа и нито ден повече мълчание. Тази медийна подкрепа следва да бъде толкова силна и разпространена, че да достигне до обикновените граждани на Европа и света.

За да се проведе активна кампания срещу антибългарската пропаганда в Македония, са необходими финансови ресурси, както и политически, и те могат да бъдат осигурени, ако човек даде воля на фантазиите и спомените си за родолюбие, чест и Родина. Дори бихме могли да си представим осигуряване на тези ресурси съвсем безвъзмездно, заради една неугасваща надежда относно македонския въпрос.

Значителен брой съвременни светила на българската историческа наука представиха на срещата на НАТО тази година кратка, но изключително съдържателна брошура, засягаща македонския въпрос в най-синтезиран, но крайно красноречив и недвусмислен вид. Тази брошура съдържа редица съвети към българската външнополитическа преориентация спрямо Република Македония. Това е гласът на съществен брой анализатори и специалисти по история, балканистика, международни отношения и политика, стабилен, подкрепен с доказателства и неоспорими факти не само от историята, но и от съвременността анализ и насока на българските държавници към правилна политика спрямо Македония.

Според тази насока на първо място е необходима солидна вътрешнобългарска подготовка на един пакет от исторически, културни, политически, географски, етнографски, икономически и други аргументи, който да стане основа на външнополитическия курс на България. Приканва се към положително отношение към една млада държава и оказване на

разбиране и подкрепа в нейното развитие, единствено с желанието то да не се базира на измислено минало.

Съвместната работа с Гърция по реализиране на общите изисквания към Македония би била от изключителна полза за българската кауза. Атина води последователна политика за защита на гръцките интереси в Македония, но България не би следвало да поддържа гръцката позиция при евентуално разминаване в рамките на разбираемите претенции и оказване на излишен натиск от страна на Гърция.

Новият външнополитически курс следва да бъде съобразен с международноправните стандарти и координиран със САЩ и другите съюзници от НАТО и ЕС, както и с балканските страни. За всяка държава е необходимо разработването на специфичен подход при приобщаването ѝ към българската теза поради различните конспекти, в които всяка страна присъства в отношението си към македонския въпрос в миналото и в настоящето (така например Полша, Словакия, Чехия и Русия донякъде оказват подкрепа на югославската политика от предишни години). Другите субекти на международното право също не могат да бъдат настрана от този въпрос – международните организации.

Освен в областта на политиката, могат да бъдат предприети редица стъпки за сближаване като насърчаване на българския неправителствен сектор и на бизнеса да партнират на жители на Република Македония в техните местни инициативи за българска културно-просветна дейност, да се активизира дейността на българския културно-информационен център в Скопие, да се потърси съдействието на Българската православна църква.

Вместо заключение

Днес в Македония назрява конфликт между населението, особено между интелектуалци и млади хора, които започват да се обръщат към истината за своя произход, и официалните власти. Политиката на България е един от основните фактори, които ще предопределят изхода от този конфликт, а тя засега (и по-правилно – отново) не е в услуга на пробуждащия се български дух в Македония. Ако България успее да наложи прекратяване на образованието с фалшива история и преустановяване на неоснователната и лицемерна антибългарска кампания, най-вероятно Република Македония отново ще изгуби “индивидуалността” си, но не и своята самостоятелност. Кръсте Цървенковски споменава, навярно без да иска, в едно интервю през 1968 г., че “борбата за национална индивидуалност продължава вече повече от едно столетие”, като използва думата “индивидуалност”, а не “самостоятелност”! И човек не може да не се зачуди къде ли са отишли трите хиляди години на Древна Македония: по

хиляда на Македонията на Александър Велики, Самуиловата държава и сегашната Република Македония.

От друга страна, тези напълно реални искания на българската страна действително не лишават Република Македония от основание за съществуване. Тя може да продължи да съществува въз основа на днешните реалности, без да се крепи на несъществуващо минало, като същевременно признае българските исторически реалности. Какво е държава без минало? На този въпрос македонската страна ще търси отговор в преоткриване на своята индивидуалност, а България, някак като по навик, ще остане с надеждата, че този път управниците в Македония ще изберат правилната посока и няма да поемат по пътя, който беше грешният през 1991 г.

Би било национална безотговорност да се пропусне сегашната историческа възможност. България трябва да действа!

БИБЛИОГРАФИЯ

Книги:

- Димитров, Божидар, “Десетте лъжи на македонизма”, Изд. “Анико”ЕООД, София, 2000.
- Дънков, Крум, “Македония – отрицание и... самопризнания”, 1994.
- Иванов, Любомир, с участието и приноса на редица изтъкнати хора на науката, “Българската политика спрямо Република Македония”, Изд. “НИ Плюс” и фондация Манфред Вьорнер, София, януари 2007 / януари 2008.
- Николов, Иван, “Македония – митове и реалност”, Изд. “Св. Климент Охридски”, София, 2007.
- Николов, Иван, “Македония – подменената идентичност”, Изд. “Македония прес”, София, 2002.
- Терзиев, Вениамин, “Българският характер на славянското население в Македония”, Унив. изд. “Св. Климент Охридски”, София, 1995.
- Тюлеков, Димитър, “Политическият мит за македонското малцинство в България”, Благоевград, 2007.

Преса:

- “Засилване на връзките – това е ключът за българо-македонските отношения”, Михаил Огнянов, в-к “Континент”, 7.11.1997.
- “Кой изопачава истината?”, в-к “Пиринско дело”, бр. 93, 10.08.1968.
- “Македония – романтиката на една национална мечта”, “София и Скопие – в търсене на обща дипломатическа граматика”, “Нямаме друг избор, освен да помагаме на Македония”, интервю с Георги Марков, в-к “Капитал”, 10-16.11.1997.
- “Не хвърляйте бумеранга, той се връща”. в-к “Работническо дело”, бр. 234, 21.08.1968.
- “Предлагаме харта за българо-македонските отношения”, интервю с Александър Лилов, в-к “Дума”, бр. 151, 4.07.1998.
- “Успяхме да постигнем диалог с македонските интелектуалци”, интервю с д-р Михаил Иванов, в-к “Континент”, 30.04.1998.